

XXVI. Kaupungin yleisten töiden hallitus.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen vuodelta 1927 laatima kertomus oli seuraavansisältöinen:

Kaupungin yleisten töiden hallitukseen kuuluivat vuonna 1927 puheenjohtajana insinööri E. Moring, varapuheenjohtajana arkkitehti V. Vähäkallio sekä jäseninä pankinjohtaja G. Estlander, kirvesmies A. Mäkinen, sähkömontööri O. W. Oksanen, arkkitehti A. Toivonen ja rakennusmestari I. W. Udd. Hallitus kokoontui 49 kertaa ja käsitteli silloin 1,382 asiaa sekä lähetti 469 kirjettä. Sihteerinä hallituksessa toimi valtioneuvos G. A. Gröndahl.

Vuoden varrella teetetyistä suuremmista uudis- ja korjaustöistä tehdään selkoa rakennuskonttorin eri osastojen toimintaa koskevan selostuksen yhteydessä.

Hallituksen alaisena oli rakennuskonttori ja sen tilivirasto.

Rakennuskonttori toimi kaupungininsinöörin johdolla 7-osastoisena, nämä osastot olivat: satama- ja rautatieosasto, katu- ja lokaviemäriosasto, huonerakennusosasto, asemakaavaosasto, geodeettinen osasto, puisto-osasto ja varasto-osasto. Konttorin tilejä hoiti sen tilivirasto.

Työväki ja työpalkat. Allaoleva taulukko osoittaa työväen lukumäärän konttorin eri osastoilla kunkin kuukauden lopussa:

Kuukausi.	Satama- ja rautatieosasto.	Katu- ja lokaviemäriosasto.	Huonerakennusosasto.	Geodeettinen osasto.	Puisto-osasto.	Varasto-osasto.	Yhteensä.
Tammikuu	389	604	156	—	41	59	1,249
Helmikuu	490	810	150	—	48	57	1,555
Maaliskuu	500	754	139	—	46	55	1,494
Huhtikuu	460	587	163	2	188	60	1,460
Toukokuu	439	690	210	8	171	56	1 574
Kesäkuu	416	763	214	7	184	53	1,637
Heinäkuu	322	658	225	9	212	44	1,470
Elokuu	379	699	238	9	136	53	1,514
Syyskuu	389	740	224	10	116	57	1,536
Lokakuu	393	738	183	—	146	62	1,522
Marraskuu	350	694	200	—	73	66	1,383
Joulukuu	343	714	145	—	17	58	1,277

Katu- ja lokaviemäriosaston työntekijöistä oli helmikuussa 281, maaliskuussa 256 ja joulukuussa 52 hätäaputoissa.

Vuoden varrella sovellettiin tammikuun 1 p:stä -- helmikuun 26 p:ään VIII palkka-asteikko sekä helmikuun 27 p:stä vuoden loppuun IX asteikko.

Työläisten palkat maksettiin eri ammattiteille vahvistettujen tariffien mukaan, kuten allaolevasta taulukosta ilmenee:

A m m a t t i.	T u n t i p a l k k a.			
	Vakinaisessa työssä.		Hätäaputyössä.	
	Asteikko VIII.	Asteikko IX.	Asteikko VIII.	Asteikko IX.
Sukeltajat	15: 60	16: 30	13: 25	13: 85
Koneenkäyttäjät	7: 80—8: 50	8: 20—8: 90	6: 60—7: 20	6: 95—7: 55
Viilarit	7: 90—8: 50	8: 30—8: 90	6: 70—7: 20	7: 05—7: 55
Sepät	7: 70—8: 40	8: 10—8: 70	6: 50—7: 10	6: 90—7: 40
Peltisevät	7: 70—8: 10	8: 10—8: 50	6: 50—6: 90	6: 90—7: 20
Kirvesmiehet ja puusevät	7: 80—8: 50	8: 20—8: 90	6: 60—7: 20	6: 95—7: 55
Laturit	7: 80—8: 50	8: 20—8: 90	6: 60—7: 20	6: 95—7: 55
Kiviporarit	7: 70—8: 40	8: 10—8: 70	6: 50—7: 10	6: 90—7: 40
Muurarit (harmaakiven) ja kadunlaskijat	7: 70—8: 50	8: 10—8: 90	6: 50—7: 20	6: 90—7: 55
Putkenlaskijat	7: 20—8: —	7: 50—8: 40	6: 10—6: 80	6: 40—7: 15
Sementtityömiehet	7: 30—8: —	7: 60—8: 40	6: 20—6: 80	6: 45—7: 15
Rusnaajat	6: 60—6: 90	6: 90—7: 20	5: 60—5: 90	5: 85—6: 10
Aputyömiehet	6: 20—6: 70	6: 40—7: —	5: 30—5: 70	5: 45—5: 95
Puistotyöläiset:				
miehet	5: 90—6: 60	6: 20—6: 90	5: ——5: 60	5: 25—5: 85
naiset	4: 80—5: 10	5: 10—5: 30	4: 10—4: 35	4: 35—4: 50
Yövahdit	5: 10—5: 80	5: 30—6: 10	4: 35—4: 90	4: 50—5: 20
Ajurit	13: 20	13: 80	11: 20	11: 70

Kesälomaa myönnettiin kertomusvuonna 1,322 työläiselle yhteensä 12,747 päivää, kuten seuraavasta yhdistelmästä näkyy:

O s a s t o.	Työläisiä, jotka ovat nauttineet kesälomaa:				Kesälomaa nauttineita työläisiä yhteensä.	Kesälomapäiviä yhteensä.
	4 päivää.	7 päivää.	2 viikk.	3 viikk.		
Satama- ja rautatieosasto	48	122	165	59	394	4,595
Katu- ja lokaviemäriosasto	169	254	159	31	613	5,331
Huonerakennusosasto	46	40	58	6	150	1,402
Geodeettinen osasto	—	2	—	—	2	14
Puisto-osasto	68	21	10	3	102	622
Varasto-osasto	12	12	18	19	61	783
Yhteensä	343	451	410	118	1,322	12,747

Tapaturman kautta vahingoittui 169 työläistä, joille maksettiin avustusta, jota paitsi 32 vanhempaa vahingonkorvausta järjesteltiin. Avustusta ja sairanhoidonkorvausta maksettiin yhteensä 184,352:62 markkaa. Invaliideiksi joutuneelle 19 työläiselle maksettiin elinkorkorahastoon yhteensä 356,772:68 markkaa. Sen johdosta, että 12 invaliidiin elinkorkoja alennettiin, voitiin elinkorkorahastoa vähentää 79,352:31 markalla. Yhteensä nousivat tapatur-

mista koituneet kustannukset vuoden kuluessa 461,772: 99 markkaan. Työläiset olivat vakuutetut Keskinäisessä vakuutuslaitos Sammossa.

Satama- ja rautatieosastolla toimivat vuoden varrella osastopäällikkö ja avustava osastopäällikkö sekä 4 ylimääräistä insinööriä ja piirustaja. Yksityiskohtaisesta kirjanpidosta ja rekisteröimistyöstä huolehti 3 konttoriapulaista. Sitäpaitsi oli vuoden kuluessa yksi vahtimestarinapulainen osaston palveluksessa.

Suoranaisesta työnjohdosta osaston työpaikoilla huolehti vuoden alussa 12 rakennusmestaria, 6 neljännysmiestä, nosturin esimies ja varastokirjuri. Vuoden varrella erosi 1 rakennusmestari ja otettiin palvelukseen 1 neljännysmies.

Työvoima, laskettuna joka kuukauden lopulla, vaihteli 322—500 mieheen¹⁾. Hätäaputoita ei osastolla suoritettu vuoden varrella.

Hallitukselle esiteltiin 265 asiaa, joista 59 koski uudistoimenpiteitä tai rakennustoita ja 206 järjestely- tai henkilö- ja palkkakysymyksiä. Osaston käsittelemistä suurimmista asioista mainittakoon kysymykset Kulosaarelle johtavien siltojen lunastamisesta, Antinkadun jatkamisesta satamaraiteiden yli rakennettavalla sillalla Länsisatamaan, Saukon hiilisataman laajentamisesta, Katajanokanlaiturin sopivimmasta suunnasta, satama-alueen maanpuoleisista rajoista ja sen hallinnosta, Leppäsuon alueen pakkolunastuksesta, Botbyn tilan osittaisesta ostosta, Kruunuluhan puhdistusaseman sijoittamisesta sekä kaupungin ja valtion välisestä tilusvaihdosta. Sitäpaitsi annettiin useita lausuntoja rahatoimikamarille ja satamahallitukselle, jotapaitsi osastopäällikkö oli jäsenenä lentoliikenteen edistämistä ja Herttonäsin kartanon käyttöä käsittelevissä komiteoissa, joista ensinmainittu vuoden kuluessa antoi lausuntoja. Seuraavat työt suoritettiin:

Laiturikorjauksiin kuului, paitsi tavanmukaista ylläpitoa, Saukon laiturin ulkosivun vahvistaminen kolmannella rautatiekiskolla sekä Sörnäisten sataman Hiililaiturin ja Uuden pistolaiturin mädänneiden osien uusiminen.

Katuja sepelöitiin Lapinniemiellä, Länsisatamassa, Merisatamassa ja korttelissa n:o 178 sekä Munkkisaarella. Eteläsatamassa korjattiin kiveys.

Lapinniemen, korttelin n:o 178, Siltavuoren rannan ja Sörnäisten rantatien täytepaikoilla sijaitsevia viemärijohtoja jatkettiin.

Eteläsatamassa sijaitsevan 25 tonnin nosturin kunnossapito maksoi 382: 95 markkaa ja Rahapajanrannan 6 juoksunosturin kunnossapito 12,900 markkaa. Viimeksimainittuja varten hankittiin varaosia 19,000 markalla. Kustannukset 2 nosturin siirtämisestä nousivat 7,717: 05 markkaan.

51 purkaus- ja höyryvenesiltaa ylläpidettiin osaston toimesta. Soutu- ja moottoriveneiden kiinnityspaikkojen lukumäärää lisättiin vuoden kuluessa 150:llä Salmisaaren sahmen luona ja oli niitä vuoden lopussa 1,835, jaettuina 24 siltaan ja laituriin.

Täytettä vastaanotettiin, paitsi Länsisataman, Katajanokan ja Merisataman uudisrakennuksille, joita varten oli myönnetty erikoiset määrärahat, Lapinniemelle, Ruoholahden pohjoisrannalle, korttelin n:o 178, Munkkisaareen, Siltavuoren rantaan, Sörnäisten rantatien ja Kulosaarenkadun varrelle sekä Kyläsaaren tienoille.

Kiveyksen, vaihdosiltojen y. m. kunnossapito satamaradalla sivuraitteineen sekä Sörnäisten rantatien raiteella, yhteensä 21,780 m, maksoi 75,000 markkaa, kun taas 154,946: 85 markkaa käytettiin Hieta- ja Jätkäsaaren,

¹⁾ Ks. tätä kert. s. 134*.

Ruoholahden, korttelin n:o 178, Pasilan ja Sörnäisten niemen raiteiden korjaukseen, yhteensä 19,130 m, joiden ylläpidosta kaupunki kokonaan huolehti.

Kaikki Mustikkamaan etelärannalle jääneet proomunhylyt purettiin. Niinkään poistettiin Kanasaaren ja laivatelakan luona olleet hylyt. Mustikkamaan pohjoisrannalle uponnutta parkkilaiva Axelia koetettiin nostaa, mutta keskeytettiin työ, kun rahatoimikamari antoi sen yksityisen henkilön tehtäväksi. Erään vanhan hollantilaisen tammilaivan pohja, joka oli painunut mutaan Pohjoisrannan venesillan eteläpuolella, poistettiin. Näitä töitä varten myönnettiin 50,000 markan lisämääräraha.

Alasmenosiltoja jälle rakennettiin yhdeksään paikkaan. Kustannukset tästä sekä kunnossapidosta nousivat 29,000 markkaan, kun taas jäärailojen yli johtavat sillat maksoivat 7,000 markkaa ja rantoja ja raitoja pitkin rakennetut aitaukset 14,000 markkaa.

Ruoppausta suoritettiin ainoastaan kaupungin isolla ruoppaajalla sekä toisella höyrynostokauhalla. Ruopatuksi tulivat Ruoholahden ja Hietalahden rannassa, Merisatamassa, Länsirannassa, Linnan-, Siltavuoren- ja Hakaniemennrannassa sekä Sörnäisten rantatien varrella sijaitsevain viemärien suut. Sitäpaitsi puhdistettiin pohja Sörnäisten rantatien ja Laivastokadun edustalla sekä ruopattiin Siltavuorenrannan ja Näkinkujan täyttämisestä syntyneet mutapengermit. Nostokauhalla ruopattiin Vilhovuorenkadun, rautatien laiturin ja useiden purkaus-siltojen ja viemärisuiden edustat. Uudisrakennuksia varten ruopattiin Saukonlaiturin luona ja suoritettiin tästä johtuneet kustannukset Länsisatamaa varten myönnetystä määrärahasta. Valtion telakan ja konepajojen laskuun ruopattiin uusi paikka veistämön uivaa telakkaa varten telakka-alueen edustalla. Yhteensä ruopattiin 53,000 m³ 174 työpäivänä eli keskimäärin n. 300 m³ päivää kohti. Kustannus ruoppauksesta polttoaineen, öljyineen ja työnjohtoineen oli 2: 80 markkaa m³:iä kohti sekä ruoppauskoneen varustus ja kunnossapito mukaanluettuna n. 5: 30 markkaa m³:iä kohti. Kuljetuskustannukset olivat 2 markkaa m³:iä kohti, johon tulee lisäksi 1: 50 markkaa m³:iä kohti hinaajien ja 2: 75 markkaa m³:iä kohti proomujen kunnossapidosta. Ruopatusa määrästä tyhjennettiin 25,000 m³ Suomenlinnan edustalle. Loput, 28,000 m³, täytettiin nostolaitoksella kortteliin n:o 758 Saukonsalmeen, mikä maksoi 3: 70 markkaa m³:iä kohti, johon tulee lisäksi nostolaitteen kunnossapidosta, kouruista y. m. 1: 50 markkaa m³:iä kohti. Täyttämiskustannukset suoritettiin Länsisatamaa varten myönnetystä määrärahasta.

Syvyysmittausta ja pohjatutkimista toimitettiin Katajanokan luodon ja Katajanokan kaakkoisrannan luona sekä Munkkisaaren pohjoispuolella.

Vedenpinnan yläpuolella oleva osa korttelin n:o 178 purkaussiltaa rakennettiin uudestaan ja Pohjoissataman Halkolaiturin koillisosa uusittiin. Purkaussillat n:o 2 Ruoholahdessa ja n:o 4 Sörnäisten rantatien varrella uusittiin ja vahvistettiin autoliikennettä varten. Pohjoissataman soutu- ja moottori-venesillan sisäinen (läntinen) osa rakennettiin uudestaan.

Uudisrakennustyöt Länsisatamassa käsittivät katu-, tasoitus- ja täyttämistöitä, jotka viimeksimainitut kaupungissa vallitsevan vilkkaan rakennustoiminnan takia jatkuivat paljon yli menoarviossa edellytetyn määrän. Niinpä täytettiin louhitulla kivellä Hietasaarenkadun ja It. Vaihekadun jatkot sekä Mittaajan- ja Saukonkadut Poikkikadulle IV samoin Poikkikadut II ja IV, kun taas korttelit n:ot 267, 270 ja 752 täytettiin maalla ja tasoitettiin. Kortteli n:o 758 täytettiin mudalla ja sitemmin syksyn kuluessa kaupungista tuoduilla sopivilla jätteillä. Kortteli n:o 263 louhittiin osittain. Saukonlaiturin

itäisimmässä osassa louhittiin kallio 5.5 m syvyyteen. Rautatienraiteita naulattiin ohjelman mukaisesti Hietasaaren-, Meklarin- ja Lastauttajankaduille. Syksyllä rakennettiin neljäs raide Lastauttajankadulle hiili liikenteen tarpeen tyydyttämiseksi. Tämän yhteydessä tehtiin vaunuvaa'an perustus. Saukonkatu kivettiin kuutiokivillä kortteliin n:o 262 asti. Neptunin- ja Tarmonkadut sepelöitiin. Viemärijohtoja laskettiin Poikkikatuun I ja Tarmonkatuun, vesijohto Tarmonkatuun. Helsingin makasiiniosakeyhtiön laskuun rakennettiin perustusta Laivalaiturin nosturikiskon jatkamiseksi 50 m.

Katajanokan uudisrakennustöitä jatkettiin, jolloin laituri rakennettiin valmiiksi 66 m pituudelta ja sen takainen alue tasoitettiin. Makasiinin n:o 11 takaista raidetta jatkettiin 60 m. Kivipenokeen täyttämistöitä vetoraiteita varten valtion alueen eteläpuolella jatkettiin.

Lauttasaarenkatu tasoitettiin 12 m levyiseksi ja peitettiin syksyllä sepelillä, jota ei kuitenkaan vuoden loppuun mennessä voitu jyrätä. Niinikään tasoitettiin Lapinniemen varastopaikat. Nämä molemmat työt oli syksyllä 1926 aloitettu hätäaputoinä.

Tasoiutus- ja täyttämistöitä lautatarhoja varten Sörnäisissä suoritettiin talvella ja syksyllä ja jatkuivat ne vielä vuoden vaihteessa.

Hakaniemen laiturin itäpäähän rakennettiin väliaikainen laiturin pääty ja tuli laituri siten valmiin näköiseksi.

Siltavuoren rannalle Pitkänsillan itäpuolelle rakennettiin höyrypursi-silta. Neljästä Siltavuoren satamaan suunnitellusta hiekanpurkaussillasta, joita varten talousarvioon oli otettu määräraha, rakennettiin ainoastaan 3, nimittäin 2 Siltavuoren rantaan ja 1 Näkinkujan kohdalle. Neljättä siltaa ei voitu rakentaa syystä, että osa täytettyä Siltavuoren rantaa edelleenkin painui.

Salmisaarensalmen venesilta 150 veneelle rakennettiin valmiiksi, kun taas valmistavat työt 50 uutta venepaikkaa varten Merisatamassa aloitettiin täytemaan vastaanoton ja oikaisun yhteydessä Neitsytpolun itäpuolella.

Merisatamasta Laivatelakan ent. alueelle kortteliin n:o 178 johtavaa raidetta jatkettiin Munkkisaareen ja varustettiin pistoraiteella. Tämän yhteydessä tasoitettiin kaksi läntistä telakka-alustaa, täytettiin ranta sekä korjattiin alueella olevat kääntöpöydät ja raiteet. Työ oli jo syksyllä 1926 aloitettu hätäaputyönä.

Virutushuoneet ja pesusillat pidettiin kunnossa kuten aikaisemminkin.

Kaikukujan päähän rakennettiin maihinlaskusilta moottoriveneitä varten.

Rautatieliikennettä varten rakennettiin Länsisataman Lastauttajankadulle asetettavan vaunuvaa'an perustukset, mutta vaa'an, jonka valtion rautatiet hankkivat, paikoilleenpano oli jätettävä kevääseen.

Sörnäisten satamassa sijaitsevasta työväen ruokalasta rakennettiin viemäri rantaan.

Eräs korttelin n:o 178 raiteessa oleva kääntöpöytä vaihdettiin suurempaan H-vaunuja varten.

Lisääntyvää hiili liikennettä varten rakennettiin uusi sivuraide Lastauttajankadulle Länsisatamassa. Tähän tarkoitukseen tarpeellinen määräraha kuuluu vuoden 1928 menoarvioon.

Sörnäisten rantatien varrella jatkettiin täyttämistöitä ja rantatuki-muurin rakentamista pitkin rantaa, mikä oikaistiin poistamalla sen ulkonevat osat. Määräraha tätä varten oli myönnetty vuoden 1925 talousarviossa.

Malmin—Hertonäsin rautatierakennuksella suoritettiin ainoastaan eräitä tutkimustöitä.

Satamaradalla Töölön tavara-aseman ja Länsisataman välillä olivat työt keskeytyksissä.

Katajanokan kortteliin n:o 189 rakennettavaa väliaikaista kappaletavara-suojaa varten laati huonerakennusosasto piirustukset ja kustannusarvion.

Vuonna 1926 työkalujen ostoa varten myönnetyllä määrärahalla hankittiin huuhtontapumppu, erilaisia vastustuksia höyrynostokauhoihin, kiinteä sähköllä käyvä Atlas-kompressori ja siirrettävä öljymoottorilla varustettu kompressori.

Muun viraston tai yksityisen laskuun suoritettiin, paitsi laiturei- ja silta-vaurioiden korjauksia eräitä suurenlaisia töitä, kuten vesijotokanavan louhimis- ja kaivamistöitä Tarmonkadulla Meklarinkadun itäpuolella, perustukset Laivalaiturin nosturikiskon pidentämiseksi aallonmurtajaan päin y. m. Helsingin makasiiniosakeyhtiön laskuun sekä Sörnäisissä olevan hiilenpurkaus-sillan ja jäähdytysvedenottoaikan uudestirakentaminen sähkölaitoksen laskuun. Eteläsatamassa sijaitsevien satamanosturien hoito ja käyttö suoritettiin satamaliikennekonttorin laskuun. Kirkkokonttorin pyynnöstä korjattiin Harjun ruumishuoneelle johtava raide. Vesi- ja viemärijohtojen liittämissä suoritettiin toiminimen Wigg aktiebolaget laskuun korttelissa n:o 178 ja Suomen valtamerentakaisen kauppasakeyhtiön laskuun Länsisatamassa. Valtion telakan ja konepajojen pyynnöstä syvennettiin uivan telakan uusi paikka Katajanokan pohjoisrannalla.

Katu- ja viemäriosastoon kuuluivat työpäällikkö, apulaispäällikkö, 4 ylimääräistä insinööriä, 2 vaakitsijaa, 2 piirtäjää ja 3 konttoriapulaista.

Osaston alaisten työpaikkojen suoranainen työnjohto oli 30 rakennusmestarin valvonnan alaisena.

Työvoima vakinaisissa töissä oli suurin helmi- ja kesäkuussa, jolloin sen lukumäärä¹⁾ nousi 810 ja 763 mieheen ja pienin tammi- ja huhtikuussa eli 604 ja 587 miestä. Hätaäputoita suorittavien työmiesten lukumäärä oli suurin helmikuussa, jolloin osaston töissä oli 281 miestä.

Kaupungin katuosuuksien ja yleisten paikkojen korjauksia suoritettiin 799,978: 56 markalla, jakautuen seuraavasti: kiveäminen 314,457: 94 markkaa, sepelöiminen 301,806: 45 markkaa, asfaltoiminen 32,733: 30 markkaa, painuneitten katujen tasoitus ja täyttö 67,114: 58 markkaa, katukilpien ylläpito 7,735: 75 markkaa sekä työnjohto ja sekalaiset menot 76,130: 54 markkaa.

Myöskin muut menosääntöön otetut määrärahat katujen ja yleisten paikkain kunnossapitoa varten käytettiin vuoden kuluessa määrättyihin tarkoituksiin.

Menosääntöön otetut katujen ja yleisten paikkain uudistykset loppuun suoritettiin vuoden kuluessa paitsi allamainittuja, jotka tehtiin ainoastaan osittain: Töölönkadun tasoittaminen Kulneffin- ja Runeberginkatujen välillä, Adolfintien tasoittaminen Franzénin- ja Pengerkatujen välillä, Torkkelinkujan tasoittaminen, Pakaankadun länsisivun tasoittaminen Päijäntentien ja Sturenkadun välillä sekä Kalervonkadun tasoittaminen Kuntähdessä.

Suurempien, vuoden kuluessa suoritettujen tasoitustöitten joukossa, voidaan mainita Arkadiankatu Runebergin- ja Mechelininkatujen välillä, Mechelininkadun itäinen sivu Arkadian- ja Etelä Hesperiankatujen välillä, Museokatu Runebergin- ja Mechelininkatujen välillä, Ilmarisenkatu Arkadian- ja Sammonkatujen välillä, Sammonkatu Runebergin- ja Mechelininkatujen välillä, Lutherinkatu Runebergin- ja Ilmarisenkatujen välillä sekä Haka-

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 134*.

niemenkatu. Uusia katuja on sitäpaitsi teetetty Kumtähdessä ja Käpylässä yhteensä 15,683 m², kustannusten noustessa 1,111,769: 02 markkaan.

Viemärien ja laskuojien korjaus- ja kunnossapitokustannukset nousivat 588,327: 95 markkaan, jaettuna seuraavasti: johdot 202,090 markkaa, syöksykaivot 264,965: 90 markkaa, ojat 43,966: 80 markkaa, työnjohto ja sekalaiset menot 77,305: 25 markkaa.

Kustannukset Savilan puhdistusaseman käytöstä ja hoidosta nousivat 118,976: 02 markkaan. Voimankulutus nousi 33,033 kilowattituntiin ja oli puhdistustebo, kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratorioin jättämien tutkimusraporttien mukaan, yleensä tyydyttävä. Alppilan puhdistusasema, joka rautatiepenkereen painumisen takia tuhoutui vuonna 1924, rakennettiin uudelleen ja voitiin ottaa käyttöön syyskuussa.

Kaikki menosääntöön otetut kanavien ja viemärien korjaus- ja kunnossapitotyöt suoritettiin vuoden aikana, paitsi viemärijohtoa Pakaankatuun Pääjäteentien ja Sturenkatujen välille, joka tehtiin ainoastaan osittain.

Suuremmista likaviemäreistä, jotka vuoden kuluessa rakennettiin, mainittakoon viemärijohtoon pidentäminen Katajanokalla, viemärijohto Lutherinkadulla Runebergin- ja Ilmarisenkatujen välillä ja Töölönkadulla Kulneffin- ja Runeberginkatujen välillä, viemärien jatkaminen Näkinkujalla, viemärijohtoon uudestaan laskeminen Helsinginkadulla Harju- ja Kaarlenkatujen välillä, viemärijohto Adolfinniellä Franzénin- ja Pengerkatujen välillä sekä likaviemärijohto Pengerkadulla Helsingin- ja Vaasankatujen välillä. Uusia likaviemärijohtoja teetettiin sitäpaitsi Käpylässä, Kumtähdessä ja Ruskeasuolla yhteensä 1,782 m, kustannusten noustessa 1,004,837: 50 markkaan.

Viertoteiden uudelleen sepelöimistä suoritettiin yhteispinta-alaltaan 35,700 m² kustannusten ollessa 798,138: 83 markkaa ja teiden sepelöimistä 11,300 m² kustannusten ollessa 967,651: 90 markkaa.

Viertoteiden ja teiden asfaltoimista suoritettiin kertomusvuonna jonkin verran laajemmin kuin aikaisemmin. Pääasiallisesti käytettiin kylmää asfalttia, n. k. asfalttiemulsioita. Siten sepelöitiin uudelleen ja asfaltoitiin It. Viertotie Hermannista Vanhaankaupunkiin, Eläintarhantie, Seurasaaentie, Kaivo- puistontie ja Speranskintie.

Uudistöistä viertotiellä mainittakoon Länt. Viertotien levittäminen Kulneffin- ja Nordenskiöldinkatujen välillä, Länt. Viertotien kiveäminen nupukivillä Kulneffin- ja Toivonkatujen välillä, It. Viertotien kiveäminen nupukivillä Pääskylänkadun ja raitiotietallin välillä sekä It. Viertotien levittäminen ja kiveäminen Torkkelin ja Helsinginkatujen välisellä osalla. Vuoden kuluessa suoritettiin loppuun vuonna 1926 aloitettu siltarakennus It. Viertotiellä Sörnäisten radan yli. Valtion rautatiet suoritti ja kustansi tämän työn.

Urheilu- ja leikkikenttien korjausta ja ylläpitoa suoritettiin käyttämällä siihen menosäännössä merkityt määrärahat. Myöskin menosääntöön otetut uudistustyöt ovat vuoden kuluessa tulleet suoritetuiksi. Siten tehtiin täyttämistä ja tasoitustöitä Käpylän urheilukentällä 88,417: 90 markalla, Raahenkadun varrella olevalla urheilukentällä 98,801: 65 markalla ja Mustikkamaan juhla- kentällä 197,785: 05 markalla.

Työnpuutteen lieventämiseksi tehtiin vuoden kuluessa seuraavat ylimääräiset työt: louhimis- ja täyttämistöitä Mechelininkadun länsipuolella, Pakaankadulla, Sturenkadulla ja Munkkiniemenkadulla. Kustannukset näistä hätäaputöistä nousivat 1,192,082: 08 markkaan.

Paitsi yllämainittuja töitä tehtiin erinäisiä töitä sekä kaupungin muille laitoksille että yksityisille henkilöille, ja nousivat kustannukset niistä 3,200,010: 80 markkaan.

Huonerakennusosaston henkilökuntaan kuuluivat kaupunginarkkitehti, apulaiskaupunginarkkitehti, 5 ylimääräistä arkkitehtia, 2 piirustajaa, 1 kirjainpitäjä ja 3 konttoriapulaista. Osaston työpaikkojen suoranainen työnjohto oli 11 rakennusmestarin valvonnan alaisena.

Osaston töissä oli keskimäärin 188 työmiestä¹⁾. Työvoima oli suurin heinä- ja elokuussa eli 225 ja 238 sekä pienin maaliskuussa eli 139 työmiestä.

Kaupungin omistamien rakennusten ja tilusten korjaus- ja ylläpitokustannuksia varten oli menosääntöön otettu yhteensä 4,127,540 markkaa. Hakasalmen huvilan muutos- ja sisustustöitä varten myönnetty määräraha, 42,000 markkaa, siirrettiin vuoteen 1928. Kustannukset korjauksesta ja ylläpidosta nousivat 3,823,748: 81 markkaan. Jos viimeainittu summa ja vuoteen 1928 siirretty määräraha, 42,000 markkaa, vähennetään käytettävänä olevasta määrärahasummasta, on jäännös 261,791: 19 markkaa, mikä summa siis on säästöä.

Uudisrakennuksia ja muutosrakennustöitä varten oli menoarvioon varattu yhteensä 5,763,850 markkaa, johon tulee lisäksi vuodesta 1926 siirretyt 3,449,135: 79 markkaa, 1928 vuoden menoarvioon merkityt 151,164: 45 markkaa sekä vuoden varrella myönnetty 15,000 markan suuruinen määräraha eli yhteensä 9,379,150: 24 markkaa. Kustannukset nousivat 8,171,391: 88 markkaan. Säästöstä, 1,207,758: 36 markasta, makuuhallien rakentamista varten Kivelän sairaalaan myönnetty määräraha, 50,000 markkaa, palautettiin kaupunginkassaan, kun taas 1,147,564: 67 markkaa siirrettiin vuoteen 1928 suorittamatta olevia töitä varten. Todellinen säästö kaikista vuoden varrella teetetyistä uudisrakennuksista ja muutosrakennustöistä nousi siis 10,193: 69 markkaan.

Vuodelta 1926 siirrettiin sitäpaitsi 286,694: 26 markkaa Ryttylän koulukodin koulu- ja asuntolarakennuksen töiden loppuunsaattamista varten, 130,000 markkaa Kasarmintorin kauppahallin kattoterassin korjaukseen, 1,878: 49 markkaa poliisilaitoksen etsivän osaston talon koroittamiseen, 112,745: 52 markkaa työväenasuntorakennukseen Pakaankadun varrella, 214,896: 78 markkaa talossa n:o 26 Korkeavuorenkadun varrella olevan paloaseman rakennusmuutokseen, 380,403: 66 markkaa tuberkulootisten asuinrakennukseen sekä 350,000 markkaa tavara-aseman sisustamiseksi Katajanokalla, eli siis kaikkiaan 1,476,018: 71 markkaa. Suoritettujen töiden kustannukset nousivat 760,573: 99 markkaan. Säästöstä, 715,444: 72 markasta, palautettiin kaupunginkassaan Kasarmintorin kauppahallin kattoterassin korjaukseksi myönnetty määräraha, 130,000 markkaa, ja 350,000 markkaa siirrettiin vuoteen 1928. Todellinen säästö oli siis 235,444: 72 markkaa.

Vuoden kuluessa suoritettiin sitäpaitsi erinäisiä töitä yhteensä 755,123: 70 markalla, jotka osin maksettiin etukäteen kaupunginkassasta ja sitten otettiin 1928 vuoden menosääntöön, osin kaupunginvaltuuston eli rahatoimikamarin käyttövaroista.

Paitsi yllämainittuja suoritettiin töitä kunnan eri laitosten ja viranomaisien laskuun 721,159: 44 markan arvosta, 743,076: 38 markaksi arvioitujen kustannusten sijasta.

Huonerakennusosaston suorittamien töiden kokonaiskustannukset vuonna 1927 nousivat 14,231,997: 82 markkaan. Säästö näitä töitä varten varatusta määrärahasta oli 563,607: 47 markkaa.

Vuoden varrella suoritettiin loppuun joukko suurehkoja uudisrakennustöitä. Niinpä rakennettiin työväenopiston rakennus tontille n:o 26 Helsingin-

¹⁾ Ks. tätä kert. s. 131*.

kadun varrella, jota varten oli myönnetty 4,327,000 markan suuruinen määräraha; kustannukset siitä nousivat 4,326,990: 59 markkaan. Koska rakennuksen kuutiosisällys on 11,990 m³ olivat siis kustannukset m³:iä kohti 360: 88 markkaa. Työväenasuntorakennus tonteilla n:ot 39—43 Pakaankadun varrella rakennettiin 4,663,833: 57 markan kustannuksin lasketun 4,664,000 markan sijasta. Kun rakennuksen kuutiosisällys oli 14,646 m³ ja huoneiden lukumäärä 118 olivat kustannukset m³:iä kohti 318: 44 markkaa ja huonetta kohti 39,524: 01 markkaa. Ryttylän koulukodin koulu- ja asuntolarakennuksen kustannukset nousivat 1,711,796: 14 markkaan. Määräraha oli 1,947,000 markkaa. Säästöstä, 235,203: 86 markasta, siirrettiin 129,000 markkaa kaupunginvalluuston päätöksen¹⁾ mukaan määrärahaan uuden keittiörakennuksen rakentamiseksi Ryttylään. Jäännös, 106,203: 86 markkaa, palautettiin kaupunginkassaan. Koska rakennuksen kuutiosisällys oli 7,325 m³, oli kustannus m³:iä kohti siis 233: 69 markkaa. Tuberkulootisten asuinrakennus tontilla n:o 7 Tammi-saarenkadun varrella rakennettiin valmiiksi 1,087,991: 85 markan kustannuksin. Koska rakennuksen kuutiosisällys oli 3,226 m³ ja huoneiden lukumäärä 24, oli kustannus m³:iä kohti 337: 26 markkaa ja huonetta kohti 45,333 markkaa. Kumtähden siirtolapuutarhaan rakennettiin puutarhurinasunto, kellari- ja ulkohuonerakennus, portti- ja vajarakennus sekä käymälä, yhteensä 199,255: 13 markan kustannuksin. Kustannukset pääpaloaseman muutos- ja lisärakennuksesta nousivat 1,699,952: 73 markkaan.

Piharakennuksen rakennustyöt tontilla n:o 7, osoite n:o 39 Korkeavuorenkadun varrella suoritettiin loppuun, ja määrärahasäästö siirrettiin vuoteen 1928 pihamaan tasoittamista varten.

Kolmannen poliisiaseman uudisrakennus sekä Kivelän sairaalan keittiörakennus muurattiin vuoden kuluessa ja sisustamistyöt jatkuivat vuoden vaihteessa.

Huonerakennusosastolla käsiteltiin 301 diarioon vietyä asiaa, joista annettiin lausuntoja osaksi kaupungin yleisten töiden hallitukselle, osaksi rahatoimikamarille tai muille laitoksille. Sitäpaitsi laadittiin piirustuksia ja ehdotuksia uudis- ja muutosrakennuksia varten. Näistä mainittakoon seuraavat: pää- ja työpiirustukset piharakennukseksi tontille n:o 7, osoite n:o 39 Korkeavuorenkadun varrella, puutarhurinasunnoksi y. m. Kumtähden siirtolapuutarhan alueelle, keittiörakennukseksi Kivelän sairaalaan, sähkölaitoksen Kaarlenkadun varrella olevan ala-aseman lisärakennukseksi, kolmannen poliisiaseman uudisrakennukseksi, Forsbyn kunnalliskodin paviljongin litt. F koroittamiseksi, autovajaksi kaupungin varastopihalle, kasvien säilytyskellariksi kaupunginpuutarhaan, keittiörakennukseksi Ryttylän koulukotiin sekä muuntaja-asemaksi sähkölaitoksen taloon Sibyllankadun varrella, työpiirustukset työväenopiston uudisrakennukseksi, tuberkulootisten asuinrakennukseksi, poliisivahtituvaksi Mustikkamaalle sekä satamavahtikojuksi ja tullipaviljongiksi Katajanokalle; ehdotuspiirustukset rakennukseksi ammattikouluille, Korkeasaaren ravintolarakennuksen lisärakennukseksi, Länsisataman tavara-aseman lisärakennukseksi, paloasemaksi Käpylään, pumppu-asemaksi Sörnäisiin, katurakennukseksi tontille n:o 7, osoite n:o 39 Korkeavuorenkadun varrella, autovajaksi ja vajarakennukseksi Kivelän sairaalaan, Nikkilän mielisairaalan laajentamiseksi y. m. Sitäpaitsi on konttorissa ylimääräisillä määrärahoilla suoritettu valmistavia töitä uudeksi kaupungin- ja virastotaloksi.

¹⁾ Ks. tätä kert. os. I. Kaupunginvalluusto.

Lämpötekniikka. Tutustuaksensa uudenaikaisiin jäädytyslaitoksiin teki lämpötekniikko syyskuussa, hallituksen myöntämällä avustuksella, opintomatkan Saksaan ja Sveitsiin.

Paitsi kaupungin lämmityslaitosten kunnossapitoa, jota varten menosääntöön oli otettu 290,000 markan suuruinen määräraha, valvoi lämpötekniikko seuraavia uudisrakennustöitä: lämmitys-, keitto- ja jäädytyslaitteita Kivelän sairaalan uudessa keittiörakennuksessa; lämmitys-, vesi- ja viemärijohtoja sekä keittiösisustusta Ryttylän koulukodin uudessa keittiörakennuksessa; lämmityslaitosta uudisrakennukseen tontilla n:o 7, osoite n:o 39 Korkeavuorenkadun varrella; lämmityslaitosta pääpaloasemaa varten; lämmityslaitosta työväenopiston uudisrakennukseen; lämmityslaitosta kansakoulurakennukseen Porthaninkadun varrella; lämmityslaitosta uuteen kasvinsäilytyskellariin kaupunginpuutarhassa; lämmityslaitosta tulli- ja pakkahuoneen toimistosaliin; lämmityslaitosta uuteen poliisitaloon Hietaniemenkadun varrella; sekä uuden höyrykattilan hankinnan Bengtsårin koulukotiin.

Sitäpaitsi otti lämpötekniikko osaa seuraavien kysymysten selvittämiseen: kysymykseen Nikkilän sairaalan laajentamisesta 1,200 potilasta varten; kulkutautisairaalan keittolan ja pesulaitoksen laajentamisesta siihen kuntoon, että nämä laitokset voisivat myös tyydyttää uuden tuberkuloosisairaalan tarpeet; Marian sairaalan paviljonkien n:ot 9 ja 10 varustamisesta keskuslämmitys- sekä vesi- ja viemärijohtolaitteilla, vanhojen kansakoulutalojen Nikolain- ja Annankatujen varrella, varustamisesta keskuslämmityslaitteilla; sekä keskuslämmityslaitteiden rakentamisesta poliisilaitoksen eri paikoissa oleviin autotalleihin.

Kaupunginasemakaavaosasto. Henkilökunnan kokoonpanossa ei ole tapahtunut mitään muutosta. Ylimääräinen arkkitehti E. Kaalamo teki kesäkuussa opintomatkan Tukholmaan, Osloon, Bergeniin, Lontooseen, Haagiin ja Amsterdamiin.

Vuonna 1927 sai asemakaavaosasto selvitellä suuren joukon katu- ja tonttijärjestelykysymyksiä sekä tontinluovutusasioita, joista viimeksimainituista voidaan mainita kysymykset taidehallin, teollisuuskoulun, J. ja M. Lallukan taiteilijakodin, Helsingin konservatorion sekä valtion koelyseon tonteista. Esikaupunkiliikennettä koskevan mietinnön kartta-aineistotyöt, jotka ovat kestäneet monta vuotta, loppuunsaoritettiin kevääseen mennessä, ja piirustukset liitettiin mietintöön, jonka komitea jätti rahatoimikamarille. Syksyllä aloitettiin rahatoimikamarin kehoituksesta alustavat työt nykyisen kaupunginrajojen ulkopuolella olevien kaupungin omistamien alueiden vastaisen käytön selvittelyä varten. Töiden laskettiin vievän paljon aikaa. Muista töistä mainittakoon Töölön pohjois- ja länsiosien ja Merisataman ranta-alueen järjestelyä koskevien ehdotusten laatiminen, sekä julkisivukaaviot erinäisiin Töölön ja Kallion alueiden kortteleihin. Lopullinen jaoittelukaava laadittiin Kumtähden omakotialueiden kortteleita n:ot 923—929 varten, jonka kaavan rahatoimikamari hyväksyi.

Allamainitut asemakaavanmuutospirustukset laadittiin: tontin- tai rakennusrajain muutokset tehdaskortteleissa n:ot 175 ja 252, kortteleissa n:ot 97, 334 a, 334 b, 337, 401, 429, 467, 474, 480, 483, 484, 488, 490, 642 ja 643, tontin n:o 27 Iso Robertinkadun varrella korttelissa n:o 93, tontin n:o 2 Ehrensärdintien varrella korttelissa n:o 228, tontin n:o 23 Mechelininkadun varrella korttelissa n:o 439, tonttien n:ot 3—7 Agricolankujan varrella korttelissa n:o 337, tonttien n:ot 12—16 Porvoonkadun varrella korttelissa n:o 373, Leppäsuon ja Bjälbon alueiden, istutukseksi Caloniuksen- ja Runebergin-

katujen kulmassa, Katajanokan itäistä osaa varten, uuden korttelin n:o 363 järjestämiseksi Toisen linjan varrella; tonttien n:o:jen 9 a ja 10 a Eerikinkadun varrella korttelissa n:o 153, tonttien n:o:jen 17 a ja 17 b Kasarminkadun varrella korttelissa n:o 104 sekä tonttien n:o:jen 5 a ja 5 b Apollonkadun varrella korttelissa n:o 448 yhdistämistä varten; tontin n:o 26 Viipurinkadun varrella korttelissa n:o 373, tontin n:o 32 It. Viertotien varrella korttelissa n:o 250, tontin n:o 6 Tehtaankadun varrella korttelissa n:o 136, tontin n:o 1 It. Viertotien varrella korttelissa n:o 301 sekä tontin n:o 54 Runeberginkadun varrella korttelissa n:o 478 jakamista varten; sekä Vallilan korttelien n:o:jen 580, 581 ja 532 jaoituskaavojen sekä Tilkan ja Kuntähden sairaala-alueiden muutosehdotukset.

Paitsi yllämainittujen kaupunginasemakaavamuutosten yhteydessä annettuja lausuntoja osasto antoi 120 kirjallista mietintöä.

Geodeettisen osaston henkilökuntaan kuuluivat kaupungingeodeetti, apulaisgeodeetti, 3 mittaus- ja kartoittaja-apulaista sekä 2 karttapiirtäjätärtä.

Rakennuskonttorin geodeettinen osasto suoritti vuonna 1927 169 tonttimittausta ja valmisti yhtä monta uutta tonttikarttaa mittakirjoineen, niistä 2 kaupungin omia laitoksia varten; 95 kivijalan tarkastusta; 49 rajankäyntitoimitusta osaksi kaupunkitonteilla, osaksi vuokra-alueilla; 474 maa-alue- ja 3-vuotiskatselmusta ja 163 n. s. tarkastuskatselmusta; valmisti sitäpaitsi 23 kopiota vanhemmista tonttikartoista mittakirjoineen, 33 karttapiirrosta asuntotonteista, 40 muuta karttakopiota yksityisille ja kaupungin virastoille ja 9 tonttien jakosuunnittelua; antoi 202 kirjallista lausuntoa erinäisistä asioista, joista 3 rahatoimikamarille, 76 yleisten töiden hallitukselle ja 123 rakennuskonttorille.

Tämän lisäksi suoritti osa osaston henkilökunnasta kesän kuluessa mittauksia kaupungin karttavaraoston täydentämistä varten. Kolmioverkkoon kuuluvissa monikulmiomittauksissa luettiin 31 alemman luokan kolmiopistettä ja 150 ketjupistettä. Vuonna 1926 aloitettu ketjumittaus lopetettiin X ja XII kaupunginosassa, ja tämän lisäksi mitattiin I ja VIII kaupunginosa kokonaan sekä II, III, VII ja IX kaupunginosa suurimmaksi osaksi. Mitattujen kulumävlien luku oli 325 ja niiden yhteenlaskettu pituus 36,581 m.

Kesän alussa alkuunpantu tarkka vaakitus suoritettiin I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, XI, XIII, XIV ja XX kaupunginosissa sekä osaksi X ja XII kaupunginosissa, ja vaakittiin yhteensä 323 kiintopistettä, sekä laskettiin niiden tasoittamattomat korkeudet, kuitenkin lopullisesti tarkistamatta tuloksia.

Talvikuukausina laskettiin sekä monikulmio- että korkeusmittauksista kaikki luetut kulma- ja vaakituskirjat sekä lisäksi määriteltiin 20 kolmannen luokan kolmiopisteen lopulliset asemat sekä tarkistettiin osaksi ennen laskettujen pisteiden määritelmiä.

Piirustusosastolla laajennettiin ja täydennettiin kaupungin karttastoa sekä valmistettiin erinäisiä yleiskarttoja.

Puisto-osasto. Henkilökuntaan kuului kaupunginpuutarhuri ja apulaispuutarhuri.

Yleensä jatkui puisto-osaston toiminta entiseen tapaan, kuitenkin laajentuen ja lisääntyen vuosi vuodelta yhä suuremmassa määrässä, mikä seikka onkin tyydytyksellä merkille pantava, sillä osoittaa se, että ollaan oikeaan suuntaan menossa. Kauan kestäneen kuitenkin ennenkuin voidaan sanoa Helsingissä olevan tarpeeksi puistoja, sillä kaupunki kasvaa ja laajentuu suhteellisesti enemmän kuin uusia puistoja perustetaan. Selvimmin tämä tulee näkyviin Töölössä, jossa puistoja tostaiseksi on aivan liian vähän.

Talvi ja kevät olivat poikkeuksellisen tuhoisat monivuotisille kasveille, joista muutamit verrattain kestävinä pidetyt lajitkin, kuolivat tyyten. Keväällä oli sen vuoksi suuri osa monivuotisia kasveja uusittava. Samoin paleltui paljon koristepensaita, jopa koristepuitakin. Varsinkin puiden oksia kuivui paljon ja riitti kuivien oksien poistamisesta työtä pitkäksi aikaa.

Vuoden lopulla tehtiin uusi luettelo kaikista puisto-osaston hoitoon ja valvontaan kuuluvista puistoista ja puistikoista sekä vuoden 1928 alusta osastolle kuuluvista puistoalueista ja luonnonpuistoista (Kyläsaari ja Hietaniemi). Luettelossa, joka käsittää kaikkiaan 77 eri puistoaluetta, ovat nämä jaetut neljään luokkaan sen mukaan, millaisessa kunnossa ne olivat ja miten niitä hoidettiin. Ensimmäiseen luokkaan laskettiin puistikot, joissa on kukkaisu- tukuksia ja joissa ruoho pidetään lyhyenä, esim. esplanadit, Eiran puistikko, Katajanokan ja Koulutorin istutukset, sekä kaupunginpuutarhan ruusutarha. Toiseen luokkaan puistikot, joissa on puu- ja pensasistutuksia ja ruohokenttiä esim. Liisankadun puistikko, Kallion ja Johanneksen kirkkopuistikot, Kaisaniemi ja Tähtitorninmäki. Kolmanteen luokkaan muut puistot, joissa ruoho leikataan 2—3 kertaa kesässä, esim. Kaivopuisto, osa Eläintarhaa ja sairaalain alueet. Neljänteen luokkaan kuuluvat luonnonpuistot esim. Alppila, Kyläsaari, Hakasalmen ja Hesperian puistot, Eläintarha ja Hietaniemi. Puistoalue jaettiin eri luokkiin seuraavasti:

Luokka.	Puistoalue, m ² .	Luokka.	Puistoalue, m ² .
I	118,765	III	505,850
II	428,220	IV	681,690
			Yhteensä 1,734,525

Vuoden 1927 aikana saatiin valmiiksi Hernesaarenkadun, Meritorin ja Fredrikinkadun pohjoispäässä olevat puistikot. Dagmarinkadun leikkikentän nurmikon kylvä ja puitten istutus sekä Nervanderinkadun puistikon alppikasvien istutus jäivät seuraavaan vuoteen. Hauhontien puistikon, Kumtähden siirtolapuutarhan sekä sen läheisyydessä sijaitsevan koulupuutarhan perustamistyöt saataneen valmiiksi ensi vuonna. Kivelän sairaalan puutarhan ja Kaisaniemen puiston perustamis- ja uudistustyöt olisi jaettava useamman vuoden osalle.

Kukkakasveja istutettiin kesän kuluessa seuraaviin paikkoihin: Kappeli-esplanadiin, Aleksanteri II:n ja J. V. Snellmanin patsaalle, Ritarihuoneen-, Säätytalon-, Katajanokan- ja Eiranpuistikkoon, Engellaukealle, Hankkijan liiketalon edustalle, Marian sairaalan luo, kirurgisen sairaalan luo ja kulkutautisairaalan luo, siirtolapuutarhaan, Ruoholahteen, Sirkuskadun puistikkoon, Vanhan kirkon puistoon, Tähtitorninmäelle ja Koulutorin puistikkoon, muutamille haudoille hautausmaalla, Vapaamuurarin haudalle Kaisaniemessä, kaupunginpuutarhaan sekä talvipuutarhan edustalla oleville pengermille. Istutettujen kasvien lukumäärä oli 53,475 ja arvo 198,110:50 markkaa. Verrattuna edelliseen vuoteen lisääntyi istutettujen kasvien lukumäärä 17,600:lla.

Menosääntöön istutusten ja puutaimistojen kunnossapitoa varten otettu määräraha oli 1,150,000 markkaa. Kirjatut kustannukset nousivat 1,150,096:26 markkaan, jakautuen seuraavasti:

	Smk.		Smk.
Kasvihuoneet.....	189,893: 17	Brahenkadun urheilukenttä	7,873: 40
Kaivopuisto	100,769: 85	Suomen pankki.....	7,829: 10
Esplanadit	93,293: 39	Lönnrotin puistikko.....	7,726: 80
Tähtitorninmäki	67,643: 75	Ateneumi	7,697: 80
Kaupunginpuutarha.....	66,180: 40	Liisanpuistikko	7,512: 40
Kaisaniemi.....	46,239: 83	Kapteeninkadun puistikko..	7,503: 60
Katajanokan puistikko ...	33,781: 30	Haudat	7,293: 80
Eiran puistikko	28,498: 55	Pääskylänkadun puistikko..	6,690: 50
Vanhan kirkon puistikko ..	26,298: 60	Fredrikinkadun pohjoispään	
Engelaukea	23,767: 50	istutukset	6,442: 20
Hakasalmen ja Hesperian		Ritarihuoneen puistikko....	6,081: 80
puistot	23,674: 50	Erottaja	5,266: 50
Punanotko	22,960: 10	Simon lehtokuja	5,263: 60
Kallion kirkko	20,486: 70	Puistikko Teknillisen kor-	
Eläintarha	20,249: 45	keakoulun luona	3,865: 30
Istutukset kirurgisen sai-		Hakaniemen puistikko	3,626: 70
raalan luona	15,945: 40	Istutukset Perämiehenkadun	
Varastopiha	14,519: 80	luona	3,475: —
Lapinlahden puistikko	13,782: 80	Kallion kaupunginkirjasto ..	3,360: 50
Pengermät talvipuutarhan		Fredrikintori	2,725: 80
edustalla.....	13,622: 50	Puistikko Konstantininkadun	
Heikinkadun kujanteet	12,500: 30	luona	2,635: 90
Haapaniemen urheilukenttä	12,126: 20	Aleksanteri II:n patsas	2,241: 90
Runebergin ja Lönnrotin pat-		Porvoonkadun puistikko....	2,099: 70
saiden koristaminen	11,068: 75	Arkadian- ja Salomoninkatu-	
Koulutori	10,955: 70	jen väliset istutukset ...	1,994: —
Säätytalon puistikko	10,935: 70	Viidennen linjan istutukset..	1,513: 60
Tokantori	10,505: 40	Saksalainen kirkko	1,355: 20
Unioninkadun puistikko	10,004: 90	Pohjolankadun kujanne	255: 30
Istutukset korttelissa n:o 127	8,091: 70	Sekalaiset	122,052: 12
Tempelikadun puistikko ..	7,917: 50		
		Yhteensä	1,150,096: 26

Korjaukset ja kunnossapito nimisen luvun muut menot oli laskettu 632,989: 86 markaksi. Todelliset menot olivat 643,121: 98 markkaa. Uudis- töitä varten käytettiin 993,240: 54 markkaa menosääntöön tarkoitusta varten otetusta määrärahasta.

Suuri puute tuli poistetuksi, kun syksyllä rakennettiin kaupunginpuu- tarhaan 6 × 26 m:n suuruinen sementtitiilinen kellari kasvien talvisäilytystä varten. Kellaria voitiin lämmittää viereisen kasvihuoneen pannusta johde- tulla lämpöputkella ja tuuletus taas kävi tehokkaasti suurien ilmanvaihto- torvien kautta.

Tärkeää olisi että talvipuutarhan lasikatto lähitulevaisuudessa uudis- tettaisiin ja puhdistettaisiin. Sen kaksinkertaista, vuosikymmenten kuluessa suuresti likaantunutta ja paikkailtua lasitusta ei saa puhtaaksi muuten kuin lasittamalla ja kittaamalla koko lasikatto uudelleen.

Töiden laajuutta Helsingin istutuksilla osoittaa ehkä osaltaan työ- väen lukumäärä, mikä keskimäärin oli 115 henkeä kuukaudessa, suurin oli se heinäkuussa, nim. 212 miestä, pienin joulukuussa eli 17 henkeä. Sitäpaitsi oli 4, toisinaan 5, kuorma-autoa ja parikymmentä hevosajuria käytännössä melkein koko vuoden.

Mitään vakinaista myyntiä ei kaupunginpuutarhasta harjoitettu, aino- astaan ylijääneitä kappaleita myytiin 115,652: 05 markan arvosta.

Varasto-osaston henkilökuntaan kuuluivat kertomusvuonna varastopääl- likkö, kirjanpitäjä ja 2 konttoriapulaista. Päävarastolla toimi varaston- hoitaja ja konttoristi sekä konepajoissa insinööri ja tuntikirjuri.

Varasto-osaston toimena oli hoitaa kaupungin päävarasto sekä varastot Ruoholahdessa ja Hakaniemessä kuin myöskin konepajat Malminkadun varrella sekä rakennuskonttorin tarveaineiden osto.

Vuoden kuluessa käyttivät konepajoja rakennuskonttorin eri osastot, muut kunnan laitokset ja yksityiset, joiden laskuun tehtiin töitä yhteensä 1,872,889: 54 markalla, kuten allaolevasta yhdistelmästä lähemmin ilmenee:

	Työainekustan- nukset, Smk.	Työkustan- nukset, Smk.	Yhteensä, Smk.
Satama- ja rautatieosasto	78,089: 85	163,555: 60	241,645: 45
Katu- ja lokaviemäriosasto	182,984: 20	284,917: 90	467,902: 10
Huonerakennusosasto	71,977: 95	356,164: 05	428,142: —
Kaupungin asemakaavaosasto	50: —	549: —	599: —
Geodeettinen osasto	5,405: 60	8,489: 90	13,895: 50
Puisto-osasto	13,645: 10	77,742: 90	91,388: —
Varasto-osasto	271,780: 39	227,202: 35	498,982: 74
Muut kunnan virastot sekä yksityi- set henkilöt	60,067: 75	70,267: —	130,334: 75
Yhteensä	684,000: 84	1,188,888: 70	1,872,889: 54

Varastossa olevien rakennustarpeiden arvo oli tammikuun 1 p:nä 1927 3,282,195: 88 markkaa, vuoden kuluessa ostettiin tarpeita 4,461,889: 80 markalla ja käytettiin 5,575,846: 61 markan arvosta, joten säästö vuoteen 1928 oli 2,168,239: 07 markkaa.

Tarveaineiden kulutus jakaantui eri kuluttajien kesken seuraavasti: satama- ja rautatieosasto 655,333: 45 markkaa, katu- ja lokaviemäriosasto 4,058,096: 15 markkaa, huonerakennusosasto 157,951: 45 markkaa, kaupungin asemakaavaosasto 150 markkaa, geodeettinen osasto 4,964: 75 markkaa, puisto-osasto 41,156: 85 markkaa, tilivirasto 8,542 markkaa, varasto-osaston työpajat 511,393: 03 markkaa sekä kunnan muut laitokset ja yksityiset henkilöt 138,258: 93 markkaa.

Tilivirasto. Rakennuskonttorin tilivirastossa työskenteli vuonna 1927 sama henkilökunta kuin aikaisempina vuosina.

Tilitodistuksia oli vuoden varrella 10,673, meneviä kirjelmiä 946 ja kirjanpitoeriä yhteensä 25,824 kpl. Tiliviraston määrärahasta säästyi 7,881: 70 markkaa.

Kaupungin metsäin hoito. Metsän raivaustöitä suoritettiin Reijolan, Meilahden ja Mäkelän tilojen metsissä, sekä Pasilan ja Käpylän välisen tien varrella.

Näiltä alueilta saatu puumäärä hakattiin rangoiksi, tukeiksi kelpaavat eroteltiin ja ajettiin varastopaikkaan, jossa osa rankoja hakattiin haloiksi ja osa käytettiin katurakennusosaston tarpeisiin rankoina.

Nuorten miesten kristillinen yhdistys sai maksutta 6 joulukuusta ja kunnalliskoti 13, minkä lisäksi vapaussankarien haudalle Vanhan kirkon puistoon vietiin 2 8 m pitkää kuusta.

Lääketieteenkandidaatti Y. Lassila sai 6 nuorta koivua kirkkojuhlaa varten Vanhassa kirkossa.